

משה דיין (עם אשתו ועם קיסנינגר, בהלוויית גודה מאיר) בגין אחרי גולדה אחרי ברגוריון

אגרות-חוב ממשלתיות כדי שהממשלה לא תבוא אחריך ותגיד לך: אנהנו מצטערים מאד. אין לנו כסף לשלם לך.

קשה להעלות על הדעת מעשה חמור יותר שר בכיר בממשלה. דיין מעדה כאן אפשרות אשר עצב השמעתה ברבים עזובה להיות בעדת כוחיהם איום. למעשה אומר דיין למאות אנשי החוסכים בישראל: מהר, בירחו מאגרות-החוב, מיכרו אותן בבל מחיר, כי הממשלה שאני חבר בה לא תכבד אותן". כך יוצרים פאניקה. הוא דומה לילד בקולנוע מדליל: "אש!".

● כל זה בא כדי לקטר על שר-האוצר, שהסכים להמרת המענק האמריקאי להקמת שדות-התעופה בהלוואה. אומר דיין: "ישבו שם האחראים לכלכלת ישראל — ושקט. שתיקה כהסכמה. יושב שר-האוצר — ושקט. שתיקה — כהסכמה." זוהי אמירה פחדנית מאין כמוה, שלא לאמר: ניכזית.

כל ילד במדינה יודע מי הסכים — ואף הציע — להמיר את המענק בהלוואה. היה זה מנחם בגין בכבודו ובעצמו. הוא לא שאל את שימחה ארליך. מובן מאליה שרליך לא קם על בגין, אחרי שזו הבטיח לאמריקאים מה שהבטיח, באכזרה פולנית. אולם דיין לעולם אינו מותח ביקורת על מיספר 1 — הפעם בגין. מכאן ההתקפה על ארליך.

ארליך כבר מוטל על הארץ. בו אפשר לבעוט בני פחד.

קיסור של בבל"ח

● ה לא הכי יפה. גם ההמשך אינו יפה יותר.

● דיין מאוכזב מן "הגילויים השליליים. מן הגניבות במסודות... מן הדרישות החוזרות לשכר ולטובות-הנאה. מן השביתות ומן העיצומים. מן השוטרים, שכימעט שיבשו עלינו את חיננו...".

דיין הוא מולטי-מימדיונר. המיליונים באו לו בדרכים שאינן כשרות בלבד.

הוא חי באורח-חיים ראוותני. הוא נתן כל חייו דוגמה אישית שלילית ביותר של הפתחוקה. של הפקעת רכוש-הציבור לצרכים פרטיים, של ניצול מעמדו למיסחר בעתיקות, של גביית הון-ענק עבור הרצאות וזיכרונות. של ביקור במיסעדות-פאר וטיוולים בעולם. מי שרוצה, יכול למחול לו על כל אלה, אך כשאינו כזה מקטר על דרישות-השכר של עובדיו, שהכנסתם החודשית היא כהוצאתיו ביום-יומיו, הרי זה מעיד לפחות על טעם רע.

על כך נאמר באנגלית: LOOK HWO'S TALKING.

● למרות סיפורי בריימינג'ון, אומר דיין שישראל היא חזקה כפי שלא היתה מעולם. והוא מוכן להישבע על כך על התנ"ך. אין הוא אומר מה פירושו של כוח בעיניו. מצבור נשק, שקיבלנו מן האמריקאים? היכולת לערוך מילחמה במשך כרויך ימים, מבלי להודק שוב לרכבת אווירית?

● תודות לכוח מיסתורי זה של הבריימינג'ון החמוש, אין להיכנע לאמריקאים בשלושה עניינים: אין להפסיק את הפצצת לבנון, אין לזנו אף סנטימטר אחד מן הירדן, אין להשלים עם הפרת-החווה מצד המצרים.

דיין בן ה-64 לא החכים לעומת דיין בן ה-39, שערך את "פועלות-התגמול". יש לו פיתרון לבעייה הפלסטית: להפציץ, להפציץ, להפציץ. גם אם אנהנו משתמשים באורח בלתי-חוקי (כפי שהוא אומר) בנשק אמריקאי להפצצת דרוס-לבנון, לא נפסיק.

(המשך בעמוד 34)

האם מצדיקה הרגשה זו את פעולתו של רבין כעת? זהו עניין של השקפה.

יכול פלוגי לאמר: גם אם רגשותיו של רבין נסערים ומצדקים, הוא חייב להתאפק. החובה הלאומית העליונה ברגע זה היא להפיל את שילטון הליכוד, לפני שזה יגרסם להתפרקות כל מערכות המדינה ולאסון שאין לו תקנה. רק המערך יכול בשעה זו להחליף את הליכוד. פרס עומד בראש המערך, לכן המשכיל בעת הזו יידום.

אך יכול אלמוני להשיב: אם המערך יהווור לשילטון בלי טיהור פנימי, תעבור המדינה מן הפח אל הפחת. רבין צודק בבואו לערוך תחילה בדק-בית במערך עצמו.

ואילו פלמוני יסכם: אין כאן הגיון. יש רגשות. גם פוליטיקאי הוא רק כן-אדם. מי שהאש בוותר בעצמותיו, אינו יכול לשבת בשקט. רבין המופנם, המאופק, בעל הפנים הסריחה-זווה, קבר בתוכו את הכל. עכשיו זה מתפרץ כמו הרגעיש, זוהי תופעת-טבע. אין מה לעשות.

אשר לדעת האישית: אני מאמין שעל הציבור לדעת. כל פירוט-אמת של עדי-ראייה על ענייני-הציבור הוא טוב, והיו מניעיו כאשר היו. טוב שרבי פרסם את הדברים, טוב שפרס יענה עליהם, וטוב להניח לציבור להסיק את מסקנותיו.

האם זה יציל את הליכוד? אינו סבור כך. את הליכוד איראפשר להציל, ברך השם.

דיין: התעלומה

● כך אנו עוברים מרבך לדיין, מן הספר אל הראינונות. אין דיין המיון בין שני הדברים, למרות סמיכות-התאריכים. אין דיין המיון בין שני הדברים, אין דיין בין הדברים שאמרו, ואין דיין בין מניעיהם. המניעים של רבין ברורים, כרגיל. המניעים של דיין הם תעלומה. כרגיל. רבין רוצה לחסל את פרס, לפני שיגיע אל ראשות-הממשלה. מה רוצה דיין? אין לדעת.

כמו תמיד — והרי דיין חוזר על תרגיל מעין זה עשרות פעמים בחיי הפוליטיים — יש המייחסים לדיין חשבון שקול, ארוך-טווח. למשל: הוא יודע כי סופה של ממשלת הליכוד קרובה, והוא נוטש את הספינה הטובעת, כדי לחזור לספינת המערך. נכון? לא נכון. דיין אינו חולם על התפטרות. מעולם לא התפטר מרצונו הטוב מכל מקום שהוא. גם כאשר התפטר ממשלת לוי אשכול, בשנת 1965, עם הקמת רפ"י, עשה זאת בעל-כורחו, אחרי שהוכרח לכך על-ידי דויד ברגוריון.

דיין לא התפטר השבוע, כפי שהיה צריך לעשות אינו נהג לפי כללי-המושג המקובלים וההוגנים. הוא נשאר בממשלה שאותה הוא השמיץ. ואין גם סיכוי רב לכך שהמערך יקבל אותו בחזרה, אינו רצה בכך.

הסבר אחר: דיין מכין את עצמו כיוורש לבגין. בדרך זו ביקש להודיע על כניסתו למירוץ.

סביר? לא סביר. קודם כל, לא נראה כאילו הוא שם את עיניו במקום הראשון. גם כאשר היה חזק יותר לאין שיעור, נמנע תמיד מלהתמודד ברצינות על ההנהגה העליונה.

הוא נודד להיות מס' 2 — לבגין, לגודה מאיר, למנחם בגין. זהו צד באופיו, שנתגלה רק במאחר.

אילו רצה לרשת את בגין, היה דיין צריך להצטרף לתנועת-הרות. אין לו כל חשק לעשות זאת (ומי יוכל לכעוס עליו בשל כך?). לכל הפחות היה צריך להקים חטיבה משלו בליכוד, וגם זאת אינו עושה. יתכן שארבעה עד עשרה ח"כים היו מצטרפים לחטיבה כזאת. אך דיין אינו נראה מעוניין. הוא נשאר האישה-הבודד-בכנסת, בלי סיעה, גם בלי מעמד של סיעת-יחיד. הוא אף לא טרח להצטרף להסכם הקואליציוני.

גם מצב-בריאיותו ממלא כאן תפקיד. הוא החלים באופן מופלא מהתקף-הסרטן, ועל כך אפשר להעריצו. אך האם דווקא עכשיו תצא נפשו אל המעמסה של ראש הממשלה, במצב שבו נחונה המדינה? אפשר לפקפק בכך.

אך אולי השפיע מצב-בריאיותו דווקא בכיוון ההפוך.

יתכן כי דיין החליט, אחרי שעמד פנים אל פנים מול מחלה ממארת, ששום דבר אינו חשוב עוד, וכי הוא יכול להרשות לעצמו להגיד את אשר על ליבו. הוא יכול "לצפץ". אין הוא חייב למסור דו"ח לאיש. אם ויתר סופית על השאיפה לעלות מעל לדרגתו הנוכחית, אין לו עוד ממה לחשוש.

אך יתכן כי אין לתעלומה פיתרון, מפני שאין כלל תעלומה. הרי דיין עשה דברים מעין אלה בכל הממשלות, מלבד בממשלתו של בגין גוריון. תמיד איום, תמיד השמיץ הצהרות שעוררו סקרנות כללית וניחושים מניחושיים שונים.

בסך הכל, זוהי שיטה למשורן תשומת-לב, להעמיד את עצמו במרכז העניינים, להפגין את חשיבתו, כאשר בעלי-הבית איננו, ושאר השרים בזויים בעיניו, הפיתוי לנהג כך גדול שביעתיים.

יתכן מאד שגדא היתה לדיין שום מטרה מיוחדת. הוא פשוט זרק פיצצת-סירחון, בידוע שאיש לא יעז להענישו — ראשי-הממשלה חולה, הממשלה מתמוטטת ממילא, ואין מי שיעז להרים יד על שריה-החוק.

בר-מיין ושות'

● ה בעצם, אומר דיין? איזו ביקורת עמוקה השמיע, עד כי המוני ישראל הגיעו אוטומטית ואינסטיקטיבית למסקנה ש.הוא צודק בהחלט!"?

גם בכך יש הבול בין רבין ודיין. כאשר רבין פירסם דברים אשר איש לא פיקפק באמיתותם, אומר רבין: הוא לא היה צריך לפרסם זאת. כאשר דיין פירסם דברים שלא היה בהם חידוש כלשהו, אמרו הכל: סוף-סוף משהו אומר את האמת! כשרי-הכל היו התבטאויותיו של דיין תרגיל בספורט הישראלי המקובל ביותר: הקיסור.

הוא קיסר על הכל ועל כולם, תוך הוצאת עצמו מן הכלל. לא היה בדברים שמץ של חידוש, שמץ של פיתרון. אין קשר בין טענה אחת שלו לשנייה, ולא פעם יש גם סתירה ביניהן, וכל טענה בנפרד, כאשר בוחנים אותה היטב, מתגלה כפירכה.

למשל:

● "ישראל נראית כברימינג'ון. אולם במקום אחר, באותו ראיין: ישראל היא חזקה, מעולם לא היתה כל-כך חזקה, ואיש אינו יכול לכופף לה את היד, אף לא ארצות-הברית. כל הכבוד לבר-מיין שכזה!"

● אחרי שנתפרסם ברבים הליני "בר-מיין" (שפירושו: מת, נפטל) שבו השתמש בשיבת-הממשלה, ביקש דיין לתקן את עצמו ולאמר שבעצם לא התכוון לאמר שהמדינה היא בריימינג'ון, אלא רק שהיא נראית כברימינג'ון. ומדוע היא נראית כברימינג'ון? מפני שהשרים, ואנשי הקואליציה, ואנשי המערך — כולם מוציאים את דיבת המדינה רעה, ומצהירים הצהרות מוזיקות.

זוהי קביעה משעשעת, כשהיא כאה מפי דיין במהלך ראיין שכך כזו מוציא את דיבת הארץ רעה. על כנון אלה נאמר: מוז קורה מבין עיניך.

אך הטענה עצמה היא ילדותית. שרי-החוק האמריקאי אינו זקוק לנאומים של שרי-ישראל כדי לעמוד על מצב המדינה, סוכנות-הביון האמריקאית המרכזית מחזיקה צוות גדול, שמתפקידו להעריך את מצבן של מדינות, על פי השיטות המדעיות המתוחכמות ביותר. הודעות השרים אינן מעלות ואינן מורידות.

● אולם במקום אחר ברייין אין דיין מסתפק בתלונה על תדמית המדינה, כפי שהיא נוצרת בפי אחרים, אלא תורם את תרומתו ליצירת תדמית נוראה, הוא מתאר מדינה פשוטת-רגל. "כבוא אום הפרעון (של חובות המדינה) יתברר כי ישראל התייבשה מעבר לכוחה ואינה יכולה לפרוע את החובות ואינה מסוגלת כלל לעמוד בתהליכי-הביונות... אסור לנו לקחת הלוואות לא, מגורמים בינלאומיים ולא מיהודי ברחוב פינסק, שקונה